

„SPORT W KLUBACH PEDAGOGIUM – LIGI INTEGRACYJNE”

Niewiele jest tak oczywistych instrumentów pracy wychowawczej jak „szeroko rozumiana kultura fizyczna”, potocznie i wymiennie nazywana sportem. Zanim przedstawię koncepcję sportu w Klubach PEDAGOGIUM pozwolę sobie na krótkie wyjaśnienie tego potocznego rozumienia sportu, głównie dla jasności późniejszych sformułowań oraz łatwości zrozumienia szerokiego zakresu możliwości oddziaływań sportowych.

Sport, bo o nim chcemy mówić, w naszych działaniach jest głównie synonimem pojęcia kultura fizyczna, które to, w myśl zapisów ustawy o kulturze fizycznej, jest „częścią kultury narodowej, chronionej przez prawo. Zgodnie z nim obywatele, bez względu na wiek, płeć, wyznanie, rasę oraz stopień i rodzaj niepełnosprawności, korzystają z równego prawa do różnych form kultury fizycznej.

W rozumieniu niniejszej ustawy kulturą fizyczną jest wiedza, wartości, zwyczaje, działania podejmowane dla zapewnienia rozwoju psychofizycznego, wychowania, doskonalenia uzdolnień i sprawności fizycznej człowieka, a także dla zachowania oraz przywracania jego zdrowia. Aby łatwiej zrozumieć i wyobrazić sobie to często wykorzystywane w wielu publikacjach „szerokie rozumienie kultury fizycznej” pozwólmy sobie na przedstawienie kultury fizycznej w podziale na drobniejsze części składowe – subsystemy:

- ✓ wychowanie fizyczne
- ✓ sport
- ✓ rekreacja ruchowa
- ✓ rehabilitacja

Pomimo tego, że wszyscy wiemy, co kryje się za tymi terminami, pozwolę sobie po raz kolejny odwołać się do zapisów ustawowych i krótko je skomentować, a zatem:

- ✓ **wychowanie fizyczne** jest procesem kształtującym harmonijny rozwój psychofizyczny dzieci i młodzieży. Komentarz: jest to fundament kultury fizycznej i służy przygotowaniu do dbałości o własne ciało (aktywność fizyczną, zdrowie, kondycję, estetykę wyglądu) po zakończeniu procesu dydaktycznego (zajęcia wf w szkole),
- ✓ **sport** jest formą aktywności człowieka, mającą na celu doskonalenie jego sił psychofizycznych, indywidualnie lub zbiorowo, według reguł umownych, i dalej: sport wyczynowy jest formą działalności człowieka, podejmowaną dobrowolnie, w drodze rywalizacji, dla uzyskania maksymalnych wyników sportowych, sport profesjonalny jest rodzajem sportu wyczynowego, uprawianym w celach zarobkowych, zawodnikiem jest osoba uprawiająca amatorsko albo profesjonalnie określoną dyscyplinę sportu i uczestnicząca we współzawodnictwie sportowym, współzawodnictwo sportowe jest indywidualną lub zbiorową rywalizacją osób zmierzających, zwłaszcza w trakcie zawodów sportowych, do pokonania czasu, przestrzeni, przeszkód lub przeciwnika. Komentarz: ta

potocznie używana nazwa sport to jednak tylko jeden (oczywiście bardzo rozległy) element kultury fizycznej, ukierunkowany na osiąganie coraz lepszego wyniku w rywalizacji sportowej,

- ✓ **rekreacja ruchowa** jest formą aktywności fizycznej, podejmowaną dla wypoczynku i odnowy sił psychofizycznych, a zatem jeżeli będziemy dążyć do maksymalnych wyników to będzie to sport wyczynowy, (obecnie kwalifikowany). Jeżeli będziemy tak dobrzy że inni za oglądanie nas będą chcieli nam zapłacić, to będzie to sport profesjonalny. Wszelkie inne formy to rekreacja ruchowa. „Rekreacja ruchowa charakteryzuje się pewnymi cechami, które stanowią o jej istocie oraz odróżniają ją od innych zewnętrznie podobnych form działalności człowieka: ma miejsce wyłącznie w czasie wolnym, jest dobrowolna, wyływa z zainteresowań i potrzeb, podejmuje się ją w celach wypoczynkowych, rozrywkowych, a także dla rozwoju własnej osobowości. Jest formą czynnego wypoczynku po pracy i znajduje społeczną aprobatę” (T. Wolańska). Komentarz: gdyby nie stosunkowo długa i złożona z dwóch wyrazów nazwa tego subsystemu kultury fizycznej, to prawdopodobnie jego wykorzystywalibyśmy jako synonim „szeroko rozumianej kultury fizycznej”.
- ✓ **rehabilitacja** jest procesem mającym na celu przywrócenie, poprawę lub utrzymanie psychofizycznej sprawności osób czasowo lub trwale niepełnosprawnych za pomocą specjalnych zabiegów i ćwiczeń fizycznych - w oparciu o wiedzę medyczną. Komentarz: również usankcjonowanie rehabilitacji w „szerokim rozumieniu kultury fizycznej” pozwoliło i przyczyniło się do rozwoju „sportu” w środowisku osób niepełnosprawnych.

Tyle tytułem wprowadzenia w terminologię.

Wiedząc zatem, co rozumiemy pod hasłem sport, możemy zastanawiać się nad jego wykorzystaniem w działalności Klubów PEDAGOGIUM. Biorąc pod uwagę fakt, iż forma działalności Klubów PEDAGOGIUM jest uzależniona w dużej mierze od oczekiwań jego uczestników, zakładamy, że jedną z nich będą właśnie zainteresowania sportowe. Zainteresowania, które będą wyływały z poprawnie przeprowadzonego (czy też nadal prowadzonego) procesu dydaktycznego wychowania fizycznego w szkole, lub w wyniku jego braku i poszukiwań prowadzonych przez młodych ludzi poza „ofertą” szkoły.

Zainteresowania te mogą mieć również inną podstawę, a mianowicie potrzebę rywalizacji i chęć konfrontacji nabytych umiejętności sportowych, czy to na lekcjach wychowania fizycznego, czy poprzez udział w zajęciach sekcji, klubu sportowego, ale w innym niż dotychczas środowisku.

Wreszcie zainteresowania te mogą wyływać ze zwykłej ciekawości życia i chęci robienia cały czas czegoś nowego, ukierunkowanego na przyjemność, integrację, przyjaźń, przygodę.

Zapewne w mniejszym wymiarze, aczkolwiek jest to możliwe (a z naszej strony również oczekiwane), zainteresowania sportowe mogą mieć charakter rehabilitacyjny.

Te rozważania nad rodzajem i podstawą zainteresowań mają nam pokazać, że odpowiedzią na nie może być właśnie „szeroko rozumiana kultura fizyczna” wraz z niesionym przez siebie zespołem form aktywności ruchowej, systemem wartości, działań i ich efektów oraz składowa całość kształtu wszelkiej kultury. To „sport” jest idealnym i jednym z najbardziej naturalnych instrumentów pracy wychowawczej, w tym resocjalizacyjnej.

Sport w Klubach PEDAGOGIUM to oferta odnalezienia swojego miejsca zarówno w środowisku otwartym jak i również w środowiskach zamkniętych wychowawczych i penitencjarnych. Jednym z docelowym działań Klubów PEDAGOGIUM w sferze kultury fizycznej jest organizacja i prowadzenie LIG INTEGRACYJNYCH, łączących ze sobą na arenach sportowych młodzież z różnych środowisk.

Organizacja zajęć i rozgrywek sportowych w duchu zasady fair-play, otwartych i dostępnych dla wszystkich, którzy zdeklarują się przede wszystkim przestrzegać obowiązujący regulamin Klubu, w naszym rozumieniu powinna, poza poprawą ogólnego rozwoju fizycznego, ukierunkować młodzież na aktywne, o charakterze sportowym, spędzanie wolnego czasu. Wolnego od zagrożeń wieku młodzieńczego i najczęściej nudy wynikającej z braku celów i idei (bardzo często również możliwości, w tym szczególnie finansowych). Dzięki takim akcjom, mamy nadzieję rozbudzić chęć poznawania nowych dyscyplin sportowych, udoskonalania umiejętności dotychczas uprawianych, integrować młodzież z różnych środowisk, w tym również z placówek wychowawczych, dać szansę wyzwolenia emocji i napięć (często tych negatywnych) w sposób naturalny a jednocześnie opięty pewnymi zasadami, jakie niesie ze sobą rywalizacja sportowa na etapie treningu jak i samych zawodów.

Wykorzystując sport do pracy wychowawczej, chcemy zwrócić szczególną uwagę na drugiego człowieka nie jako przeciwnika i rywala a partnera i sprzymierzeńca w walce z własnymi słabościami, czy też odpowiednio ustawioną „poprzeczką” wyniku sportowego. To właśnie jemu, sprzymierzeńcowi naszej walki o lepszy wynik, uosobieniu granicy sportowych możliwości, należy się szczególny szacunek, a zasada fair-play, broniąca jego osobowości i nienaruszalności, powinna być przenoszona z boiska w życie prywatne, społeczne, szkolne, towarzyskie.

Odwołując się do Metody Twórczej Resocjalizacji (M. Konopczyński) z rozszerzeniem jej również na typowy proces socjalizacji, należy zakładać, że w każdym człowieku bez względu na sposób jego społecznego funkcjonowania istnieją potencjały twórcze i rozwojowe. Przedstawiając zatem ofertę programu zajęć sportowych zorganizowanego i opartego o konkretne zasady postępowania, aktywizację i rozwój (stwarzanie warunków do działania), organizację imprez i zawodów sportowych oraz typowych zajęć w sekcjach sportowych i rekreacyjnych, mamy szansę osiągnąć cel jaki zakłada Twórcza Resocjalizacja wykorzystująca m.in. sport, a mianowicie rozwój potencjałów twórczych, odnajdywanie nowej tożsamości, a co za tym idzie łatwiejszą adaptację społeczną i zdecydowanie bardziej kreatywny sposób rozwiązywania problemów i stawiania czoła nowym zdarzeniom.

Niezależnie od walorów wychowawczych, socjalizacyjnych i resocjalizacyjnych sport w Klubach PEDAGOGIUM jest również jedną z ofert na organizację i wykorzystywanie czasu wolnego, ukierunkowaną na aktywny wypoczynek, zdrowy tryb życia oraz utwalanie nawyku uprawiania sportu nie tylko w celach rywalizacji z przeciwnikiem, ale również dla własnej przyjemności.

Finalnym efektem działalności sportowej w ramach Klubów Pedagogium, będą LIGI INTEGRACYJNE, których główną ideą jest łączenie młodych ludzi z różnych środowisk na arenie

sportowej dowolnej dyscypliny, stawianie celów nadających sens codziennej, systematycznej pracy na zajęciach sportowych, w sekcji sportowej, w klubie. Ligi Integracyjne to również ważny moment podsumowania owej codziennej i systematycznej pracy oraz nagroda za podejmowany trud.

Integracja to kolejny ważny element naszego programu. Bez możliwości kontaktowania się ludzi, szczególnie młodych z różnych środowisk (dom, szkoła, miasto, wieś, rasa, wyznanie), mogą rodzić się niepotrzebne i groźne antagonizmy i nacjonalizmy. Integrując młodzież w Klubach Pedagogium oraz dając im szansę, często w pierwszej fazie niemal anonimowego, spotkania na boisku, a następnie tworzenie zorganizowanych, systematycznych i opartych na zasadach zdrowej rywalizacji i szacunku do przeciwnika wydarzeń sportowych (Ligi Integracyjne), mamy niepowtarzalną szansę na wprowadzenie nowej jakości stosunków międzyludzkich, form spędzania wolnego czasu, a co najważniejsze stwarzania możliwości rozwoju osobowości, sprawności fizycznej oraz pomagania w szkicowaniu często niemal nierealnych celów.

Bezpośrednim partnerem w realizacji programu sportowego Klubów Pedagogium jest Akademicki Związek Sportowy – ogólnopolskie stowarzyszenie kultury fizycznej działające w Polsce od niemal 100 lat w środowisku akademickim, mające bardzo rozległą i dobrze zorganizowaną sieć Klubów Uczelnianych AZS – niemal we wszystkich polskich wyższych uczelniach. AZS w kontekście projektu Klubów Pedagogium, to przede wszystkim zaplecze osobowe (trenerzy, instruktorzy, wolontariusze – działacze AZS) oraz sprzęt i organizacja.

Oto kilka sugestii organizacyjnych dotyczących sportowego wymiaru działań Klubów Pedagogium:

- ✓ **Dzień sportu** - organizacja jednodniowej imprezy sportowo - rekreacyjnej, której głównym celem powinna być integracyjna forma konkursów i zawodów sportowych z wykorzystaniem głównie nietypowych lub mało znanych dyscyplin sportowych oraz gier i zabaw. Dzień sportu powinien mieć charakter „świętecznego” wydarzenia, angażujący wszystkich przedstawicieli środowiska dla którego jest realizowany (np. studenci – wykładowcy – pracownicy administracji lub wychowankowie – wychowawcy – dyrekcja – administracja lub uczniowie – rodzice – nauczyciele – dyrekcja – administracja, itp.) Jednym z istotnych elementów dnia sportu powinna być spinająca cały program rywalizacja sportowa (nawet jeżeli wybrane dyscypliny, gry i zabawy należą do nietypowych) o wcześniej określone trofeum,
- ✓ **Festyn dla dzieci** - organizacja jedno- lub dwudniowej imprezy sportowo - rekreacyjnej przeznaczonej dla najmłodszych przedstawicieli naszego społeczeństwa np. z okazji Dnia Dziecka. Organizatorzy „Festynu” powinni wykorzystując mechanizmy sportowej rywalizacji zaangażować dzieci w jak największą liczbę wydarzeń: zabawy i konkursy sportowe, ale również artystyczne (recytatorskie, muzyczne i plastyczne) oraz naukę nowych umiejętności (zabawowe formy dyscyplin niedostępnych lub mało znanych dzieciom),
- ✓ **Festiwal sportowy** - organizacja dwu- lub trzydniowej imprezy sportowo – rekreacyjnej mającej na celu sportową integrację środowiska do którego jest skierowana. Festiwal sportowy swoim programem powinien zachęcić do uczestnictwa jak najszerszą grupę osób. Impreza może być

dochodzeniowa lub mieć formę wyjazdową. Wykorzystując najbardziej znane i popularne dyscypliny sportowe, ale rozgrywane wg odmiennych zasad (np. zespoły mieszane – miksty, zespoły integracyjne, zmienione zasady punktacji, odmienne reguły czasowe, itp.), organizatorzy powinni zaangażować jak największą liczbę osób z danego środowiska, stawiając nacisk na udział i integrację oraz zasady zdrowej rywalizacji (fair-play) w pierwszym rzędzie a dopiero później na wynik rywalizacji,

- ✓ **Mistrzostwa w wybranej dyscyplinie sportowej np. o Puchar JM Rektora PEDAGOGIUM** - organizacja typowych zawodów sportowych w wybranych dyscyplinach sportowych, zgodnie z wszelkimi regułami w nich obowiązującymi (w tym także z typowym dla nich ceremoniałem). Mogą to być jednorazowe mistrzostwa w jednej dyscyplinie lub (nawet wskazane byłoby) mistrzostwa w kilku dyscyplinach, połączonych jednym systemem rywalizacji sportowej jako np. Mistrzostwa WSPR PEDAGOGIUM,
- ✓ **Ligi integracyjne** - projekt działań profilaktycznych, wykorzystujących szeroko rozumianą kulturę fizyczną jako niezbędny element wychowawczy, oparty na zdrowych zasadach rywalizacji wykorzystujących zasadę fair-play. Ligi integracyjne to szansa na odwrócenie uwagi od fascynacji młodych ludzi przemocą, alkoholizmem, narkomanią, chuligaństwem i ukierunkowanie ich emocji i ekspresji na trenowanie i startowanie w zawodach sportowych. Ligi integracyjne to również próba połączenia oddalonych od siebie światów. Światów osób zdrowych, funkcjonujących według ogólnie przyjętych norm i zdrowych społecznie akceptowalnych zasad, ze światem ludzi żyjących wg tych samych reguł, ale z powodu swojej niepełnosprawności odizolowanych i pozbawionych dostępu do wszelkich dóbr, w tym także kultury fizycznej. Wreszcie ze światem osób, które z własnej woli bądź przyczyn środowiskowych obrały inną społecznie, negatywnie ocenianą i nieakceptowaną drogę – drogę patologii społecznych. Ligi integracyjne mają stworzyć szansę spotkania się ludzi z różnych obszarów życia społecznego i poprzez jasno określone zasady sportowej rywalizacji, poznania siebie, zweryfikowania błędów i pomocy tym, którzy sami nie są w stanie przezwyciężyć obiektywnych barier. Ligi integracyjne ze względu na specyfikę środowiska do którego są skierowane obejmowałyby swoim zasięgiem szkolenie w sekcjach i rozgrywki sportowe w następujących dyscyplinach (najbardziej powszechnych i dostępnych oraz szczególnie popularnych w środowiskach do których są skierowane): tenis stołowy, koszykówka – streetbasket, piłka siatkowa – piłka siatkowa plażowa, piłka nożna – piłka nożna halowa, unihokej, sporty siłowe w tym arm wrestling – siłowanie na rękę, dart.
- ✓ **Kursy i szkolenia** - projekt skierowany do osób posiadających uprawnienia trenerskie, instruktorskie i sędziowskie uprawniające do prowadzenia szkoleń w zakresie posiadanych uprawnień. Celem prowadzenia kursów i szkoleń (np. pierwszej pomocy, czy też w poszczególnych dyscyplinach: żeglarskich, narciarskich, tenisowych, jazdy konnej itp.) jest profesjonalne przygotowanie kadr do realizacji zadań m.in. wymienionych w niniejszej propozycji oraz do prowadzenia i obsługi konkretnych zajęć sportowo – rekreacyjnych w przyszłej działalności zawodowej i społecznej.

- ✓ **Zajęcia w sekcjach sportowych** - organizacja oraz (w przypadku posiadanych uprawnień) prowadzenie cyklicznych zajęć w sekcjach sportowych w wybranych dyscyplinach, zgodnie z wszelkimi regułami w nich obowiązującymi. Celem zajęć jest systematyczna praca, szkolenie i udoskonalanie umiejętności w danej dyscyplinie sportowej. Celem tego projektu jest nabycie stosownych umiejętności i doświadczenia organizatorskiego w celu wykorzystania w przyszłej działalności zawodowej i społecznej – przygotowanie kadr m.in. do współpracy przy projekcie lig integracyjnych (już w roli pracowników ośrodków wychowawczych).
- ✓ **Półkolonie dla dzieci i młodzieży** - organizacja zajęć sportowo – rekreacyjnych dla dzieci i młodzieży pozostających w okresie wakacji letnich i ferii zimowych w domu. Program projektu powinien wykorzystywać niemal wszelkie ww. formy zajęć (festyny, festiwale, mistrzostwa, zajęcia w sekcjach sportowych, szkolenia) w wymiarze dostosowanym do warunków czasowych, pogodowych i lokalowych.

Literatura:

- M. Konopczyński „Twórcza Resocjalizacja”, Warszawa 1996, MEN
- /red./ L. Jaczynowski „Organizacja kultury fizycznej – teoria i praktyka – tom II - struktury organizacyjne” Warszawa 2001, AWF Warszawa,
- Ustawa o kulturze fizycznej